

אבות ותולדות

تلמוד בבל מסכת שבת דף עג עמוד ב
הזרע והחורש. מכדי, מכרב כרבי ברישא, ליתני חורש, והדר ליתני זורע! תנא בארץ ישראל קאי, דזרען ברישא
והדר כרבי. תנא: הזרע והזומר {ginghunuk} והנטע והمبرיך והמרכיב כל מלאכה אחת hn. מאי קא משמעhn?
[הא קא משמעhn]: העשה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת - אינו חייב אלא אחת. אמר רבי אחא אמר רבי חייא
בר אשי אמר רביAMI: זומר חייב משום נטע, והנטע והمبرיך והמרכיב חייב משום זורע. משום זורע אין, משום
נטע לא? אימא: אף משום זורע. אמר רב כהנא: זומר וצריך לעצים - חייב שתים, אחת משום קוצר ואחת משום
נטע. אמר רב יוסף: האי מאן דקטל אספסטה - חייב שתים, אחת משום קוצר ואחת משום נטע. אמר אבי: הא'
מאן דקניב סילקא - חייב שתים, אחת משום קוצר ואחת משום זורע.

רש"י מסכת שבת דף עג עמוד ב
מכרב כרבי - חורשי.

באرض ישראל - קשה היא, ואין יכול לכטוט ולא חרישה, ואשמעין דהא נמי חרישה היא.
כלן מלאכה אחת hn - דזומר נמי לצמותי אילנא הוא, ונפקא מינה דאי עבד ליה כלן בהדי זורע - לא מיחייב אלא
חדא, דהעשרה מלאכות הרבה כו' זורע אב מלאכה, ונוטע נמי אב מלאכה הוא - דהינו זורע, אלא שזה בזרעים
זהה באילנות, וכן מבירך ומרכיב, אבל **זומר תולדה**.
זומר חייב - משום **תולדת נטע**, **דצמותי עביד**.

ונוטע - גופיה, וכן מבירך ומרכיב.
חייב משום זורע - כלומר: איננה נמי זורע hon, זה אב בזרעים וזה אב באילנות.
משום נוטע לא - אמבריך ומרכיב קאי.
אימא אף משום זורע - דרך זרעה באילנות ואי עבד ליה בהדי זורע מיחייב חדא ותו לא.
זומר - להצמיח הגפן.
צריך לעצים - להסקה משום צריך להם הייא תולדה דקוצר צריך נמי לקוצר.
קטל אספסטה - שחת, וקוצרין אותו שלשה פעמים מחדש, וחזר וצומח.
דקניב סילקא - חותר תרדין מן המחויר, וחזרין וגדרין.

רמב"ם הלכות שבת פרק ז הלכה ג
וכן אחד הזרע זרעים או הנוטע אילנות או המבריך אילנות או המרכיב או הזומר, **כל אלו אב אחד hn** מאבות
מלאכות וענין אחד הו, **שכל אחת מהן לצמח דבר הוא מתכוון**.

(תוספות מסכת שבת דף עג עמוד ב)
משום זורע - אין להוכיח מכאן צריך להתרות אתולדה משום אב hn לא קאמר שצורך להתרות משום זורע אלא
אם התרה בו משום זורע דחייב אבל בראש פרק תולין (לקמן קלוח). משמע קצת צריך להתרות אתולדה משום
אב דקאמר משמר משום Mai מתירין ביה (שייא חייב) הרבה משום בורר רב' זירא אמר משום מפרק ג' גם זורע
יש לדוחות דהכי פירושו משום Mai מתירין ביה שייא חייב הרבה משום בורר אבל אם התרה בו משום מפרק
פטור כיון דמתירהו משום דבר שאינו דומה לו הוא סבר שהוא מליעג בו ופטור אבל אם התרה בו סתם אל תשמר
חיב ונראה שגם ר'ח רוצה לפרש כן ועוד ראה דבריש בבא קמא (דף ב.) קאמר ולרי אליעזר דמחייב אתולדה
במקום אב אמאי קרי ליה אב ואמאי קרי ליה תולדה ולא משנה דלהכי קרי ליה אב צריך להתרות אתולדה [משום]
אב).

רבינו חננאל מסכת שבת דף עג עמוד ב [תנא] הזרע והזומר והנטע והمبرיך והמרכיב قولן מלאכה אחת הן (קס"ד) [קמ"ל] כי העשו מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא חטא אחת שמעי' מינה שלאו השנויות במשנתנו חשובין אבות והשאר הן תולדות וכל העשו אב ותולדתו אינו חייב אלא אחת. והעשו ב' אבות או ב' תולדות דלאו אב אחד [חיב] שתים. ומירפשה בגם דהזרק דר' אלעדר מחייב בגם' דכריות אтолדה במקום אב דידיה תרתי ולית הלכתא כוותיה. ואסיק' מודקייא דמתני' דמאן דעביד כל מלאכות שבועלם ואפי' אלף מלאכות אינו חייב יותר מארבעים חסר אחת חטאות שהכל נכללים בכלל אבות ובתולדותיהן הללו:

ירושלמי כל דבר שהוא משבי ה פרי חייב ממשום זורה. המבריך. המרכיב. והמרקם. המזרר. המפסל. המזהם. המפרק. המעיש. המתעל. הקומם. הסך. המשקה. המנקב. והעשו בתים. חייב ממשום זורה:

אמרין ממשmia דרב הזרק חייב ממשום נוטע והנטע והمبرיך והמרכיב חייב ממשום זורה. שמעין מינה מדמקים המבריך והמרכיב ממשום נוטע ואף ממשום זורה **ריש תולדה לתולדה**. וכולן נכלליין בכל אל אב אחד. **הנטע וילד** הוא של זורה. כי הנוטע נועץ יחוּר של אלין בארץ ומתגדל כגון המupil הזרע לארץ וצומח והזומר המקום שזומר באילין מתגדל המקום ההוא ומוסף פירות ונמצא נוטע לפיך אמרין בזומר חייב (שתיים) ממשום נוטע ואם הוא זומר צריך לעצים ונמצא כזומר חייב ממשום נוטע כמו שאמרנו ובנטילתינו העצים נמצא כקוצר.

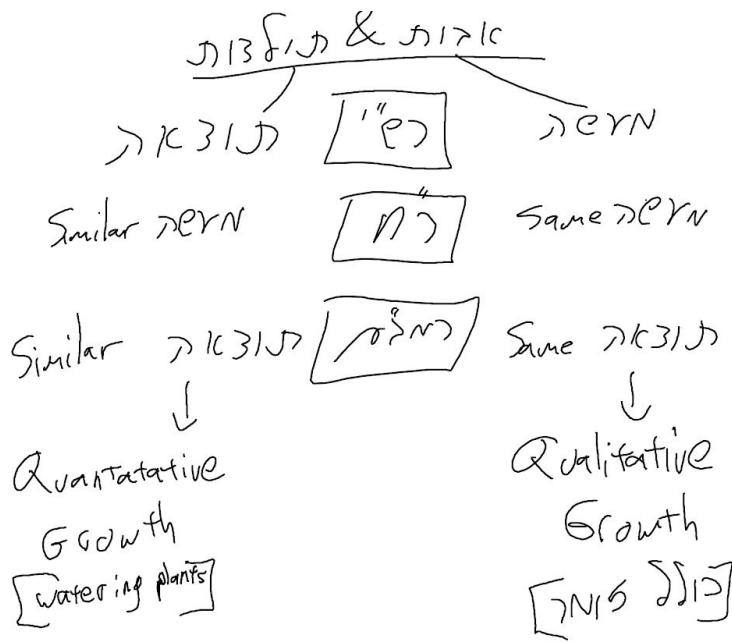
חידושי הריטב"א מסכת שבת דף עג עמוד ב

אם לא אף ממשום זורה. פרש"י ז"ל دائ עביד להו אף בהדי זורה לא מחייב אלא חדא, והקשו בתוספות דא"כ זומר חייב ממשום נוטע בלבד אי עביד להו בהדי זורה חייב תרתי, ואי אפשר לומר כן דהא כתני שכולם מלאכה אחת הן ואני חייב על כלום אלא אחת, נ"ל לרוץ לדעת רשי" ז"ל דהתם כשבשאמם כלום דכיון דאייא נוטע מיפטר אף זומר בהדי נוטע והינו דפריש לנו רב דבכללו לייכא אלא חטא אחת, אבל בעשו מקצתם בלבד אפשר שהוא חייב שתים כגון זומר וזורה **ונמצא ריבוי המלאכות ממעט הקרבנות**, ועוד הקשו בתוספות דא"כ לא הוה ליה למיניקט לשנא דחייב ממשום כן, לכר פריש ר"י ז"ל דלענין התראה קאמר שאם התרה בזומר ממשום נוטע חייב אבל אם התרה בו ממשום זורה פטור, דלא מסיק הזרק אදעתיה דעביד מלאכה שיש בה ממשום זורה וסביר הוא דאחוכי מחייב כי, ובاهci ניחא הא דמפרש לעיל قولן מלאכה אחת הן לעניין שאינו חייב אלא [אחד ולא] פירושו דלענין התראה קאמר דהא לא הוי זומר בכלל זורה ע"כ.

ואומרים בתוספות דכללו אבות נינהו, כדמשמע לשנא דתוספתא גופא דקטני قولן מלאכה אחת הן, וכי בעי למימר דהוי תולדה מפרש לה בהדייא, ואילו התרה בכל אחת מהן ממשום עצמה חיובי מחייב אלא דASHMUNIN רב דלאתורי' בזומר ממשום זורה לא מחייב מטעמא דamaran, ולענין התולדה אי מחייב ממשום התראה דנפשה נמי או לא מחייב אלא בהתראה דאב דידה, פלוגתא היא בתוספות ולקמן (צ"ו ב') נפרש בס"ד.

ומורי נ"ר מפרש דרב פריש לנו דכי כתני قولן מלאכה אחת הן דמשמע דהו אבות הינו ממשום זורה ונוטע, אבל قولهו אידך תולדות נינהו.

החוּר והחוּר [ווחחוֹר] قولן מלאכה אחת הן. פירוש וכולם אבות חולקים והתנה מנה אחד מהם, ולא דמו לבורר זורה ומרקך שהם נמנים שלש מטעמא דפרישנא במתני', דהני אין תשמשו של זה במקום תשמשו של זה.

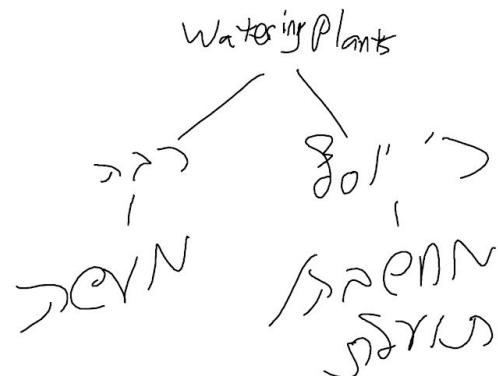

تلמוד בבלי מסכת מועד קטן דף ב עמוד ב אמר ר' יוסוף אמר: המשום חורש, רב יוסוף אמר: המשום צורע. אמר רב ר' יוסוף: כוותי דידי מסתברא, מה דרכו של חורש - לרפויו ארעא, הא נמי מרפויו ארעא. אמר רב יוסוף: כוותי דידי מסתברא, מה דרכו של צורע - לצמחי פירא, הכא נמי מצמח פירא. אמר ליה אביו לרבה: לדידך קשייא, ולרב יוסוף קשייא. לדידך קשייא: משום חורש אין, משום צורע לא? לר' יוסוף קשייא: משום צורע אין, משום חורש לא? וכי תימא כל היכא דאייכא תרתי לא מיחייב אלא חדא, והאמר רב כהנא: זומר וצריך לעצים - חייב שתים, אחת משום נטוע ואחת משום קוצץ. קשייא.

רש"י מסכת מועד קטן דף ב עמוד ב אמר ר' יוסוף: המשום צורע מעתוק הטוביים, וכי עקריו להו צמח הני טפי. משקה מים בזרעים - שזורק מים בעיקרי העשבים. משום מאי מתירין ביה - דמאי מלאכה קא חשבין ליה דודאי קוצר לא חשבין, שאינו מתכוון ליטול העשבים אלא לתקן עשבים הטוביים שבשדה, חורש וצורע וקוצר אבות מלאכותן הן בפרק כלל גדול (שבת עג, א). לריפוי - לרכן. משום חורש אין משום צורע לא - אמאי לא מיחייב בתרווי'יו, הא עבד תרווי'יו, ואשכחין במלאה דמייחיב תרתי. זומר - בשבת. צריך לעצים חייב - משום קוצר שהרי צריך לעצים, וחיב משום נטוע דמשום הזימור גדי טפי.

תוספות מסכת מועד קטן דף ב עמוד ב

כא מרפוי ארא - דבתר עיקר המלאכה אזלין ודומה לחורש ורב יוסף אף על גב דעתך מלאכה דומה לחורש מחשבת הנפש לאו לרפוי ארא ובהכי פליגי דרביה סבר לבער המעשה מדמין לה ולא אחר המחשבה ורב יוסף סבר בטע מחשבה אזלין דהויא עיקר ולא אזלין בטע הדמיין.

מתי חייבים על זורע?

تلמוד בבלי מסכת מנחות דף סט עמוד א
בעי רב בר רב חנן: חטין שזרען בקרקע, עומר מתירן או אין עומר מתירן? היכי דמי? אי דארוש, תנינא! אי דלא אשROSS, תנינא! דתנן: אם השרישו קודם לעומר - עומר מתירן, ואם לאו - אסורין עד שיבא עומר הבאי! לא צריכא, דחצידינהו {harvested them} ודרעינוהו {planted the kernels} קודם לעומר ואתה עומר וחليف עלייהו, וכא מיבעייא ליה: מהו לנקיוטי ומיכל מנייהו? **כמאן דשדייא בקדא דמייא** ושרינוהו עומר, או דלמא בטיל להו לגבי ארועא? ....תיקן.

- seeds that have been sown but not yet rooted in the ground are considered like they're sitting in a container on the shelf for the korban omer, and many other dinim.

רש"י מסכת מנחות דף סט עמוד א
 דחצדיינהו וזרעינהו קודם לעומר - שלא שרינהו עומר דاشתקד ולא השירשו בשעת עומר זה.
 מהו לנקיוטי - לליקוט מהן קודם השרשת.
 כמוון דשדיין בצדא דמייא ושרינהו עומר - דהא דאמרן ואם לאו אסורין עד שיבא עומר הבא בגידוליהם מיירי או
 דלמא בטלינהו אגב ארעה וכי ליקיט להו בגידולין דמו.

רש"ש מסכת שבת דף עג עמוד א
 במשנה הזרע אין אף כי"ז שלא נשרש כמוון דשדי בצדא דמי. עי' (מנחות סט) מ"מ כיוון דעת זריעתו עתה ישרש
 אח"כ חייב כמו אופפה וצולה דחיב אף על פי שנאפה ונצללה אח"כ מלאלו (וע"ש סוף ד' נ"ז ונ"ז) והנה אם **לקט הדרע**
קודם שנשרש נראה דפטור למפרע על מה שזרע כיוון דלא נתקיימה מחשבתו וד"ז יש למדוד מביעי דרבב"א
 בראש מיכילתיןadam רודחו קודם שנאפה פטור וגדרלה מזו משמע בתוס' ק"ע בירושלמי דפרקין (ד' כח א דפוא)
 דעesi) בד"ה כל דבר adam עקר דבר מגידלו אם שוב שתלו אח"כ פטור זהה ודאי לע"נ כל דין דכך גמר מלאכת
 העקירה. [זה דומה למש"כ הרاء"ש בפ"ב דביצה 55י י"ז ע"ש]. משא"כ הכא היכא דלא נשרש עדין לא נעשה
 כלל דכמוון דשדא בצדא דמי והנה בזרע ממשע דחיב אף דההארשה לא תהיה אלא בחול עמש"כ בפ"ב דכלאים
 מ"ג וכן הנוטע חייב אף זמן קליטתו נשכח ע' בפ"ב דשביעית מ"ז ומזה נ"ל דין האופה בשבת עם חשיכה חייב
 אף דין שהוא שתגמר אפייתו בע"ו:

תוספות מסכת שבת דף נ עמוד ב
 הטומן לפת וצנונותכו - ע"כ בשלא השירשו מיירי דבашירשו לא היו ניטלין בשבת....ודוקא נקט הטומן אבל
 במתכוון לנטיעה חושש ממשום כלן.
 מקצת עליו מגולים - משומם דבעלי למתני וניתlein בשבת נקט מקצת עליו מגולים כדפירוש בקונטרס ובערוך ממשמע
 דמשום כלוחו נקט דפירוש בשם רב הא' גאון דגרס אם היו מקצתם מגולים שאם האמהות טמוניים בקרקע והעלים
 מגולים הרוי זרעה מעוללה אלא דוקא מקצתם מגולים אינם חושש ממשום כלאים ושביעית דלאו זרעה היא ומה
 שהקשה והלא זרעה מעוללה היא לאו פירכה היא **דבלא השירשו** אירי כדפירוש ולפירושו קשה דבפרק חלון
 (עירובין דף עז. שם) קאמר רב ייחיאל כפה ספל ממעט ופרק והא ניטلت בשבת

- It would seem from Tosfot that if root vegetables were put in the ground with the intent to remove them before they root, it would not be an issue of זורע.

מנחת חינוך מצוה לב
 (ב) הזרעה לשון הר"מ פ"ז הזרע זרעים או הנוטע אילנות או המבריך או הזומר כ"א מאב א' הם וענו
 א' וכו' הינו שאינן תולדות רק נחשבים לאבות והוא מהש"ס דע"ג. והנה **מלاكت הזרעה אם זורע במקום שרואו**
לצמוח וצ"פ. וכבר בררנו לקמן הי"ט **דעל הזרע שזרע חייב אף בלא השריש ונקלט כל כgon שננטקלקל תיכף**
 ע"י איזה סיבה או שתיכף הגביה מן הקרקע חייב על מעשה הזרעה ול"ד לאפי' דקודם שנאפה א"ח כמבואר בש"ט
 התירו לרודותה קודם שתappa כדי שלא יבא וכו' דהנתם האפי' הוא המלאכה וחיב' בשעת אפי' אבל הכא המלאכ'
 היא הזריע' וחיב' תיכף על הזריע'. וגם כ' שם דעל הקליטה חייב בפ"ע אם זרע בשבת ונקלט בו ביום כי קודם
 השבת מותר לזרע אף שנקלט בשבת ע' שבת פ"א והדברים ידועים א"כ לפרש רק בזרע בשבת ונקלט בו ביום
 משחתה לה ע"ש חייב על הקליטה ג"כ ואם היה ידיעה בין הזרעה לקליטה ידיעות מחלוקת וחיב' שני חטאות וא"כ
 לכפול הדברים וע' תוס' שבת נ"ז ע"ב ד"ה מקצת כ' על הקושיא דזריע' מעלי וכו' דמיiri בלא השריש וכו' הינו דליך

תולש אבל משום זורע חייב بلا השריש כמש"ל ה' יומ טוב ועשו"ע ס' שי"א והד' בהורם כמש"ל. ונ"פ אפילו אם זורע אדעתא להגביה **תיקף** מן הקרקע ולא יצמיח כלל מ"מ מעשה הדריעה במקום צמייחה אסורה התורה זהה הו"ל מלאכ' א"כ הו"ל לבונה ע"מ לסתור או כתוב ע"מ למחוק דודאי חייב על המעשה הנ"ג ננ"ב.+/קומץ המנחה/[שוב] הראו לי שהוא פלוגתא בירושלמי פרק כל גדול [סוף ה"ב] ופרק הבונה [ה"א] אי לבני לשעה חייב, וליגי אי המשכן هو לבני לשעה, ע"ש. ואמנם בפני יהושע בסוגיא דמתוך [ביצה י"ב ע"א ד"ה אבל] כתוב בפשיטות דרבנן לשעה פטור, ומישב בזה הא דלא אמרין דבונה ביום טוב מותר משום מתוך דמתוך לגבן ביום טוב, משום דמגן הי' לבני לשעה, ע"ש. ודבריו צ"ע דהרי הר"מ פסק דמגן חייב ביום טוב, וגם לא הי' כירושלמי וצ"ע.

